

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

(1. Ποια είναι τα ομηρικά έπη;)

Τα ομηρικά έπη είναι η Ιλιάδα και η Οδύσσεια και αποτελούν τα αρχαιότερα έπη της ελληνικής και ευρωπαϊκής λογοτεχνίας.

(2. Πότε δημιουργήθηκαν τα ομηρικά έπη;)

Η Ιλιάδα μαζί με την Οδύσσεια αποτελούν τα αρχαιότερα έπη, όχι μόνο της ελληνικής, αλλά και της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας, που μας παραδόθηκαν ολόκληρα και τοποθετούνται χρονικά στο δεύτερο μισό του 8ου αιώνα π.Χ. Η σύνθεση της Ιλιάδας προηγείται της Οδύσσειας και τοποθετείται γύρω στο 750 π.Χ.

(3. Πώς δηλώνονται οι ραψωδίες της Ιλιάδας;)

Η Ιλιάδα χωρίζεται σε 24 ραψωδίες, όσα και τα γράμματα του ελληνικού αλφάβητου και δηλώνονται με ένα κεφαλαίο γράμμα .

(4. Πρέπει να αντιμετωπίζεται η Ιλιάδα ως ιστορική πηγή για τον αιώνα στον οποίο αναφέρεται ;)

- Η Ιλιάδα, ακολουθώντας το κύριο γνώρισμα της επικής ποίησης, που είναι ο ηρωικός χαρακτήρας στο περιεχόμενό της, αναφέρεται σε ένα ένδοξο παρελθόν γεμάτο ηρωικές πράξεις. Έτσι, αν και το έπος συντέθηκε τον 8ο αιώνα, αναφέρεται σε αναμνήσεις μιας άλλης εποχής, της μυκηναϊκής, στο τέλος της οποίας έγινε ο Τρωικός πόλεμος (12ος αιώνας π.Χ.). Επειδή, λοιπόν, ο ποιητής αναπαριστά μian εποχή πολύ πιο μακρινή από τη δική του και αγνοεί πολλές λεπτομέρειες της καθημερινότητάς της, απεικονίζει μέσα στο έργο του έναν κόσμο που του είναι πιο πρόσφατος και οικείος. Γι' αυτό θα δούμε ότι οι συνήθειες, οι αντιλήψεις, οι θεσμοί και τα υλικά που χρησιμοποιούν οι ιλιάδικοί ήρωες ήταν γνωστά στην εποχή του ποιητή αλλά όχι και στο μυκηναϊκό άνθρωπο. Συνεπώς, λόγω των πολλών αναχρονισμών, δίνει περισσότερες πληροφορίες για την εποχή κατά την οποία συντέθηκε.
- Από την άλλη, δεν είναι λίγες οι φορές που ο ποιητής προσθέτει σ' αυτά και στοιχεία εντελώς φανταστικά και εξωπραγματικά.
- Η Ιλιάδα μπορεί να χρησιμοποιεί ως πρώτη ύλη την ιστορία, αλλά είναι πρωτίστως ποίηση και αυτό το ιστορικό υλικό έχει υποστεί ποιητική επεξεργασία από ένα δημιουργό που ήθελε με το έργο του μάλλον να τέρψει το ακροατήριό του, παρά να το πληροφορήσει για τα ιστορικά και κοινωνικά δεδομένα της εποχής στην οποία αναφέρεται.

Συνεπώς, η Ιλιάδα χρησιμοποιεί την ιστορία ως πηγή έμπνευσης και ταυτόχρονα ως χρονικό πλαίσιο, αλλά δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ιστορικό σύγγραμμα.

(5. Ποιο είναι το θέμα της Ιλιάδας;)

Στην Ιλιάδα το θέμα αποκαλύπτεται στον ακροατή του έπους από τους πρώτους κιόλας στίχους. Στο πρωτότυπο, μάλιστα, κείμενο η πρώτη λέξη είναι μήνις (= θυμός, οργή). Αυτό είναι και το θέμα του έπους, η οργή δηλαδή του Αχιλλέα μετά τη σύγκρουσή του με τον αρχιστράτηγο των Αχαιών, τον Ατρείδη Αγαμέμνονα

(6. Γιατί θύμωσε ο Αχιλλέας;)

Η αφορμή είναι η άρνηση του Αγαμέμνονα να επιστρέψει την αιχμάλωτη Χρυσήδα στον ιερέα του Απόλλωνα Χρύση , ο οποίος ζητεί από το θεό να τιμωρήσει τους Αχαιούς . Εκείνος ανταποκρίνεται και στέλνει φοβερό λοίμο στο στρατόπεδο των Αχαιών. Στη συνέχεια , ο Αγαμέμνονας αναγκάζεται να επιστρέψει τη Χρυσήδα και απαιτεί να πάρει στη θέση της το γέρας(=πολεμικό λάφυρο) του Αχιλλέα , τη Βρισηίδα . Ο Αχιλλέας θεωρεί αυτή την απαίτηση ατιμωτική για τον ίδιο και την ανδρεία που έχει επιδείξει μεταξύ των Αργείων , γι 'αυτό και φιλονικεί με τον Αγαμέμνονα και τελικά αποφασίζει να αποχωρήσει από τη μάχη. Θα επανέλθει πολύ αργότερα μόνο για να εκδικηθεί το θάνατο του φίλου του Πάτροκλου. Συμφιλιώνεται με τον Αγαμέμνονα και στρέφεται οργισμένος εναντίον του Έκτορα , τον οποίο και σκοτώνει.

(7. Ποιο είναι το περιεχόμενο της Ιλιάδας;)

Το περιεχόμενο της Ιλιάδας είναι ο δεκάχρονος πόλεμος των Ελλήνων γύρω από το Ίλιον (άλλη ονομασία της Τροίας) .

(8. Γιατί ονομάστηκε το έπος Ιλιάς και όχι Αχιλλής;)

Το περιεχόμενο της Ιλιάδας είναι οι αγώνες των Ελλήνων γύρω από το Ίλιον (άλλη ονομασία της Τροίας) στη διάρκεια της δεκάχρονης πολιορκίας , γεγονός που δικαιολογεί και την ονομασία του έπους Ιλιάς.

(9. Ποια είναι η πρωτοτυπία του Ομήρου;)

Η πρωτοτυπία του Ομήρου είναι ότι γύρω από το θέμα της μήνιδος , το οποίο αποτελεί μόνο ένα επεισόδιο του δέκατου χρόνου της πολιορκίας της Τροίας, καταφέρνει να παρουσιάσει τους αγώνες των Ελλήνων γύρω από το Ίλιον (άλλη ονομασία της Τροίας), στη διάρκεια της δεκάχρονης πολιορκίας. Μάλιστα , ποιητής δεν περιγράφει τον πόλεμο από την αρχή του, αλλά αποσπά από τα δέκα χρόνια μια μικρή χρονική περίοδο που καλύπτει 51 ημέρες, πριν από την άλωση της πόλης. Ακριβέστερα, το έπος τελειώνει με το θάνατο και τον ενταφιασμό του Έκτορα, του βασικού υπερασπιστή της Τροίας. Η συνέχεια (άλωση και καταστροφή της Τροίας, αιχμαλωσία των μελών της βασιλικής οικογένειας κτλ.) παρουσιάζεται σε άλλα έπη.

(10. Με ποιο τρόπο ο ποιητής ενσωματώνει στο χρονικό παρόν της Ιλιάδας το δεκάχρονο πόλεμο των Ελλήνων στο Ίλιον;)

Το χρονικό παρόν του έπους διαρκεί 51 ημέρες. Μέσα σ' αυτό γίνονται αναφορές στο παρελθόν με χρονικές συντμήσεις, αναδρομές στα περασμένα και ένθετες διηγήσεις (εγκιβωτισμούς) παλαιών γεγονότων.

(11. Ποια η σημασία της οργής του Αχιλλέα;)

Η *μῆνις* του Αχιλλέα, σε συνδυασμό με την απόφαση του Δία να ικανοποιήσει τον ήρωα βοηθώντας τους Τρώες (*Διὸς βουλή*), έπειτα από παράκληση της μητέρας του Θέτιδας, υπήρξε γενεσιουργός αιτία πολλών δεινών για τους Αχαιοούς. Η αποχή του ισχυρότερου Αχαιού από τη μάχη είχε ως συνέπεια οι Τρώες, με τη βοήθεια μάλιστα του Δία, να προβάλλουν αποφασιστική αντίσταση και να σημειώσουν σημαντικές νίκες, που οδήγησαν στην επιμήκυνση του πολέμου. Έτσι το θέμα της *μῆνιδος* του Αχιλλέα αποκτά μεγάλη σημασία για τη σύνθεση της *Ιλιάδας* και την εξέλιξη των πολεμικών επιχειρήσεων. Η μεγάλη σημασία της οργής του ήρωα φαίνεται και από τη συχνότητα με την οποία εμφανίζεται το θέμα αυτό στο έπος τόσο σε σχέση με τους θνητούς, καθώς οι ήρωες πολλές φορές θα θυμηθούν τον Αχιλλέα και θα αναφερθούν στην απουσία του, όσο και σε σχέση με τους θεούς, των οποίων οι συζητήσεις και οι ενέργειες βρίσκονται σε στενή συνάρτηση με τη *μῆνιν* του Πηλεΐδη.

(12. Ποιες είναι οι διαφορές Ιλιάδας –Οδύσσειας;)

	Ιλιάδα	Οδύσσεια
α) Ύφος - χρονολόγηση	Η δραματική πυκνότητα της <i>Ιλιάδας</i> είχε αποδοθεί στο νεαρό της ηλικίας του ποιητή, ενώ το αφηγηματικό ύφος της <i>Οδύσσειας</i> ταίριαζε καλύτερα σε ένα έργο των γηρατειών.	
β) Περιεχόμενο	Η <i>Οδύσσεια</i> μοιάζει με ναυτικό παραμύθι σε παράξενους τόπους με εξωπραγματικά όντα. Αντίθετα, το παραμυθικό στοιχείο λείπει από την <i>Ιλιάδα</i> . Οι μύθοι της έχουν ηρωικό περιεχόμενο, αλλά η δράση εντοπίζεται σε έναν πραγματικό κόσμο, απαλλαγμένο από τέρατα και φανταστικές περιπέτειες.	
γ) Πολιτικοί θεσμοί και κοινωνική οργάνωση	Η <i>Οδύσσεια</i> καθρεφτίζει κοινωνικά μια νεότερη εποχή, όταν ο θεσμός της βασιλείας πλέον παρακμάζει, ενώ στην <i>Ιλιάδα</i> βρίσκεται στην ακμή του. Η <i>Οδύσσεια</i> περιγράφει τη γέννηση της πόλης με πολιτικά σώματα που έχουν αποφασιστικό ρόλο δίπλα στο βασιλιά. Βρισκόμαστε σε μια περίοδο μετάβασης από τη βασιλεία με την απόλυτη εξουσία σε μια νεότερη εποχή με τη δημιουργία αντιπροσωπευτικών πολιτικών σωμάτων. Στην <i>Ιλιάδα</i> καθρεφτίζεται η αντίληψη μιας κλειστής αριστοκρατικής τάξης, ενώ στην <i>Οδύσσεια</i> οι ήρωες ανήκουν σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και ακούγονται οι πεποιθήσεις και οι πόθοι των κατώτερων τάξεων.	
δ) Θεοί	Παρόλο που οι θεοί έχουν ανθρώπινες διαστάσεις και στα δύο έπη και η συμπεριφορά τους συχνά ελάχιστα διαφέρει από αυτήν των ανθρώπων στην <i>Οδύσσεια</i> δεν είναι το ίδιο εγωιστές και άδικοι, όπως στην <i>Ιλιάδα</i> : στο νεότερο έπος έχει αρχίσει να καθιερώνεται στον Όλυμπο κάποια ηθική τάξη. Είναι βέβαια και οι θεοί της <i>Οδύσσειας</i> γεμάτοι πάθη, μα δεν έχουν την πρωτογονική εκρηκτικότητα που θα συναντήσουμε στους θεούς της <i>Ιλιάδας</i> .	
ε) Πρωταγωνιστές	Ο Οδυσσεύς δεν έχει την ορμητικότητα του Αχιλλέα ούτε την έλλειψη του μέτρου, μα άλλες, πιο πολύτιμες στην καθημερινή ζωή, αρετές, όπως η εξυπνάδα, η επιμονή και η καρτερικότητα. Για να πετύχει το σκοπό του στηρίζεται περισσότερο στην εφευρετικότητα του νου του, παρά στη μυϊκή του δύναμη.	
στ) Χαρακτήρας	Ο χαρακτήρας της <i>Ιλιάδας</i> είναι πολεμικός, και γι' αυτό μερικές φορές σκληρός, ενώ της <i>Οδύσσειας</i> είναι πιο ήρεμος και ειρηνικός. Αν ο δεύτερος ταιριάζει σε έναν ώριμο ποιητή, οπλισμένο με την πείρα της ζωής, τότε ο πρώτος αποκαλύπτει σίγουρα ένα δημιουργό στην ακμή της νεανικής ηλικίας του.	